

EUROPEJSKI WSKAŹNIK UMIEJĘTNOŚCI CEDEFOP: NOWE NARZĘDZIE KSZTAŁTOWANIA POLITYKI W OPARCIU O PODSTAWY MERYTORYCZNE

Jak działają systemy oceny umiejętności: odkryć tajemnicę

Po co nam nowe narzędzie?

Po raz pierwszy europejski wskaźnik umiejętności (ESI, European skills index) Cedefop umożliwia poznanie i przeanalizowanie działania systemów umiejętności w państwach członkowskich UE i na szczeblu międzynarodowym.

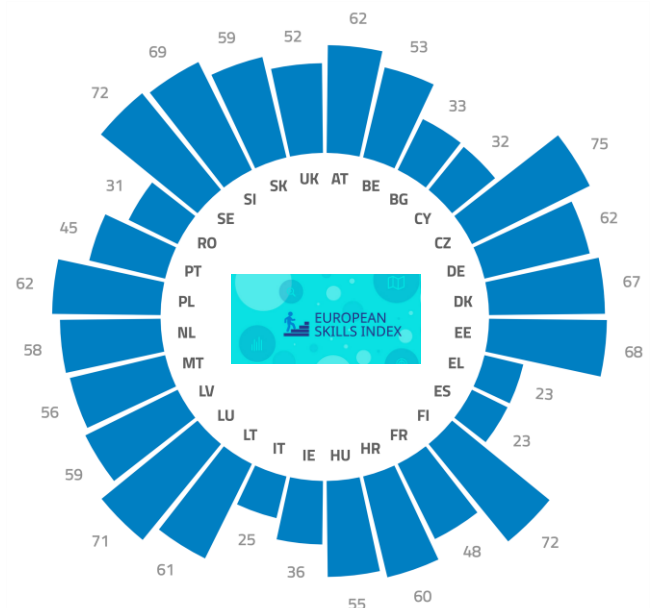
Pozwala on odpowiedzieć na zasadnicze pytania. Jaka jest nasza pozycja? Co musimy poprawić? Jak sobie radzimy w porównaniu z innymi? Jakiego zrobiliśmy postępu?

Odpowiedzi na te pytania pomogą państwom członkowskim w dążeniu do realizacji wspólnych celów gospodarczych i społecznych. Europejska baza umiejętności postrzegana jest jako główna siła napędowa zwiększająca liczbę miejsc pracy oraz stymulująca zrównoważony wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu. Liczą się jednak nie tylko ludzkie umiejętności i kompetencje, osiągnięcia i możliwości szkoleń. Istotne znaczenie mają również inne aspekty: łatwość wejścia na rynek pracy; ile grup społeczeństwa jest gospodarczo aktywnych i jakie to grupy; oraz w jakim stopniu ich umiejętności znajdują zastosowanie i odpowiadają zapotrzebowaniu. Kształtowanie umiejętności, aktywacja i dostosowanie – te trzy aspekty składają się na krajowy system umiejętności.

Systemy umiejętności są złożone. Sprawność ich działania zależy w dużej mierze od ich zdolności reagowania na czynniki zewnętrzne determinujące podaż i popyt umiejętności zarówno obecnie, jak i w przyszłości. Państwa muszą monitorować sposób, w jaki polityka kształcenia i szkoleń oraz rynku pracy odpowiada potrzebom ich gospodarek i społeczeństw.

Komisja Europejska monitoruje postępy państw w dziedzinie polityki gospodarczej i społecznej. Aby umożliwić kształtowanie polityki w oparciu o merytoryczne podstawy, zastosowano różnego rodzaju wskaźniki. Dla przykładu, tablica wskaźników społecznych ⁽¹⁾ wspomaga realizację europejskiego filaru praw socjalnych i jego celu, jakim są sprawiedliwe i dobrze funkcjonujące rynki pracy oraz systemy opieki społecznej. Umożliwia ona śledzenie trendów i wyników w państwach członkowskich w określonych obszarach, co służy zmniejszeniu dysproporcji i poprawie wyników społecznych.

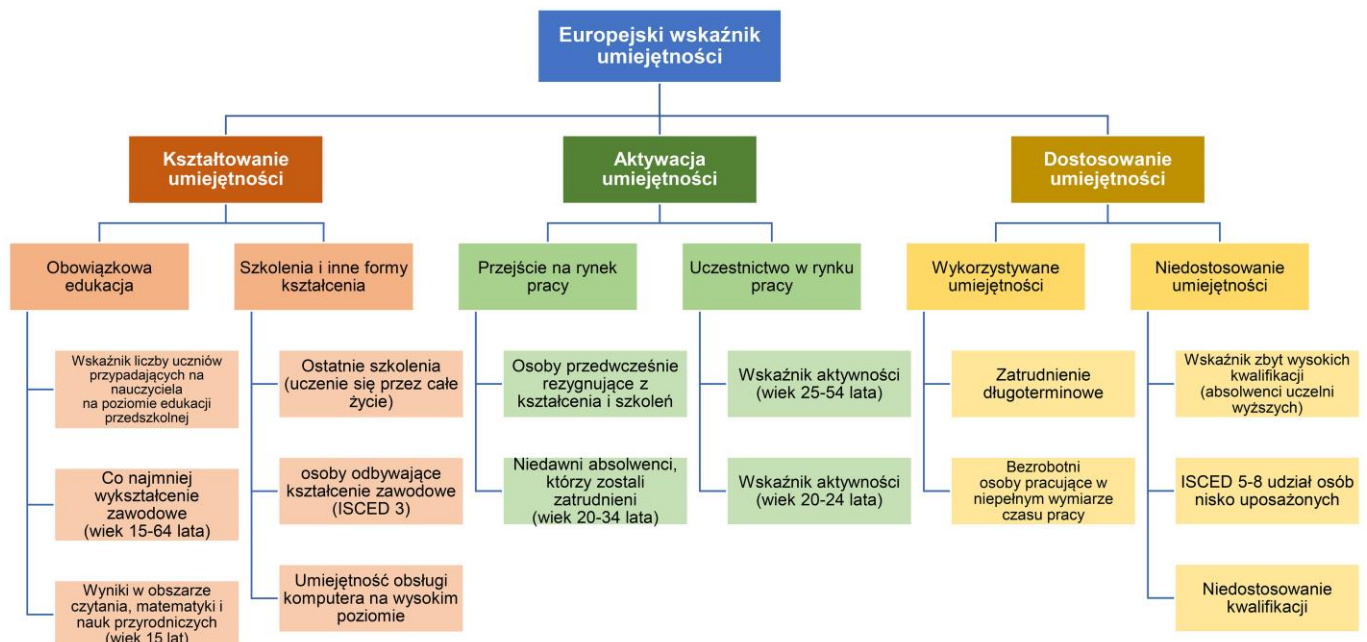
WYKRES 1: ŁĄCZNE WYNIKI ESI

Źródło: Cedefop (2018).

(¹) <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/>;
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1226&langId=en>.

WYKRES 2: STRUKTURA EUROPEJSKIEGO WSKAŹNIKA UMIEJĘTNOŚCI

Źródło: Cedefop (2018). Europejski wskaźnik umiejętności.

Dotychczas jednak nie było żadnego jednolitego miernika pozwalającego ocenić i porównać działanie systemów umiejętności. Nie ma też prostych odpowiedzi na pytanie, jak można te systemy usprawnić. Aby wypełnić tę lukę, Cedefop, jako podmiot żywo zainteresowany zależnościami między kształtowaniem umiejętności a pracą, opracował europejski wskaźnik umiejętności ESI. Rzucając światło na systemy umiejętności, ESI spowoduje, że rozmowy na temat polityki będą w większym stopniu oparte na merytorycznych podstawach. W rezultacie będzie również stanowić kluczowy element wsparcia dla państw w ich dążeniu do realizacji celów filaru praw socjalnych.

ESI: co zyskają decydenci?

ESI to narzędzie, które monitoruje działanie systemów umiejętności państw oraz pokazuje ich aktualny stan. Pozwala zaprezentować złożony stan za pomocą jednego miernika. Jego struktura odzwierciedla siatkę obszarów polityki, które mają wpływ na wyniki (zob. wykres 1). Narzędzie to oparte jest na dostosowanych do tego celu wskaźnikach spośród zestawów danych, takich jak badanie aktywności ekonomicznej ludności Unii Europejskiej oraz testy PISA OECD ⁽²⁾. ESI

pokazuje od razu wyniki danego państwa we wszystkich tych obszarach.

W zwięzły i intuicyjny sposób pozwala zrozumieć poszczególnym krajom, co wpływa na ich wyniki. Wskazuje potencjał do doskonalenia i nakierowuje na obszary wymagające poświęcenia większej uwagi. Wskaźnik ESI może również posłużyć jako narzędzie, które pozwala rzucić światło na zależności między różnymi czynnikami zewnętrznymi oraz na wpływ wywierany przez krajowy system umiejętności na gospodarkę i obywateli. Promuje on dialog pomiędzy różnymi podmiotami z dziedziny kształcenia i szkoleń, zatrudnienia, gospodarki i polityki społecznej.

Wskazując różnice między wynikami poszczególnych państw, ESI przydaje się do analizy porównawczej i wspiera zdobywanie wiedzy na temat tworzenia polityki.

Po uzyskaniu serii wyników w określonych odstępach czasu ESI pozwoli wypełnić istotną lukę dzięki możliwości zmierzenia względnych poziomów poprawy. Dzięki temu nie tylko posłuży do monitorowania postępów każdego kraju, lecz także umożliwi decydom i ekspertom sprawdzanie, jakie postępy robią inni.

⁽²⁾ Program międzynarodowej oceny umiejętności uczniów (programme for international student assessment) OECD.

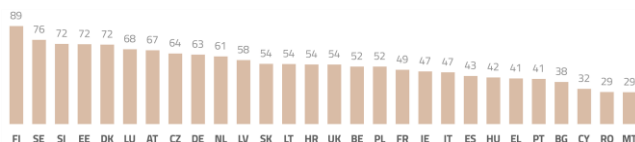
Jak działa ESI

Ogólne wyniki podawane przez narzędzie podsumowują efektywność danego kraju według różnych komponentów ESI. Aby umożliwić ich obliczenie, wszystkie poszczególne wskaźniki są względem siebie porównywalne: rzeczywista wartość wskaźnika krajowego jest skalowana i normalizowana w stosunku do wyników wzorcowych. W tym celu stosuje się skalę 0-100. Wynik wzorcowy, czyli 100, wyznaczany jest na poziomie najlepszych wyników osiągniętych przez którekolwiek państwo UE-28 w ciągu siedmioletniego okresu w oparciu o kryteria dotyczące konkretnych wskaźników. Wyniki są uśredniane, najpierw po to, aby uzyskać wyniki sub-filarów, a następnie wyniki filarów, które posłużą do wyliczenia łącznego wskaźnika.

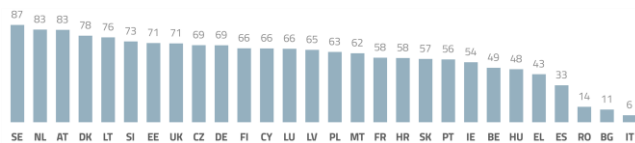
ESI pokazuje nie tylko efektywność systemu umiejętności danego kraju w ujęciu ogólnym w odniesieniu do systemu o najwyższym lub najniższym wyniku, lecz także dla każdego filaru, sub-filaru i wskaźnika. Im wyższy wynik, tym lepsza efektywność. Różnica między danym wynikiem a 100 pokazuje wielkość potencjalnych udoskonaleń. Dla potrzeb analizy istotna jest ta właśnie różnica.

WYKRES 3: WYNIKI ESI DLA POSZCZEGÓLNYCH FILARÓW

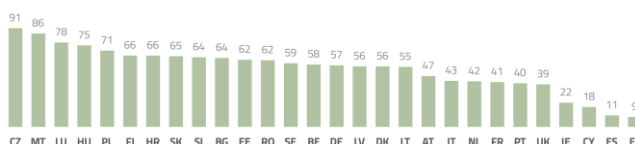
Kształtowanie umiejętności

Aktywacja umiejętności

Dostosowanie umiejętności

Źródło: Cedefop (2018). Europejski wskaźnik umiejętności.

Cedefop opracowało narzędzie ESI i wdrożyło je w projekcie pilotażowym, po konsultacjach z ekspertami krajowymi. Wspólne Centrum Badawcze Komisji Europejskiej ⁽³⁾ skontrolowało metodę ESI i potwierdziło, że jest ona pod względem statystycznym prawidłowa.

Co pokazuje ESI

Wskaźnik ogólny pokazuje, na jakiej pozycji znajduje się dany kraj. Żadne z państw członkowskich nie osiągnęło, ani też nie zbliżyło się do wyniku na poziomie 100 (zob. wykres 1). Republika Czeska uzyskała najwyższy wynik (75), za nią były Finlandia, Szwecja i Luksemburg (powyżej 70), biorąc pod uwagę dane z 2016 r. Razem ze Słowenią, Estonią i Danią kraje te tworzą czołówkę krajów, które osiągnęły 25% najlepszych wyników, przekraczających 67. Połowa krajów, przede wszystkim z Europy Zachodniej, Środkowej i Wschodniej, uzyskała wyniki w średnim zakresie między 45 a 62. Wynik pozostałych 25% krajów, głównie z południa i południowego wschodu, wyniósł poniżej 45. Wszystkie kraje, nawet te najlepsze, mają pole do doskonalenia.

Jednakże jeśli przyjrzeć się bliżej, dowiemy się, dlaczego Czechy są na czołowej pozycji, dlaczego inne kraje o dobrze funkcjonujących sektorach kształcenia i szkolenia zawodowego (VET) nie znalazły się w grupie najlepszych, oraz które obszary należałoby wzmocnić. To właśnie w ramach poszczególnych filarów znaleźć można odpowiednie wskazówki. Okazuje się bowiem, że w każdym z nich kraje osiągają różne wyniki (Wykres 3).

Republika Czeska jest bliska wyniku wzorcowego pod względem dostosowania umiejętności, co rekompensuje gorszy wynik w obszarach kształtowania umiejętności i aktywacji, w których z kolei dorównuje Niemcom. Ogólna pozycja Szwecji wynika przede wszystkim z doskonałych wyników pod względem kształtowania umiejętności i aktywacji, w przeciwieństwie do znacząco gorszego wyniku pod względem ich dostosowania. Gdyby Szwecja chciała dorównać Republice Czeskiej, to powinna położyć nacisk na pracę w tym właśnie obszarze.

Kraje z czołówki osiągają najlepsze lub prawie najlepsze wyniki we wszystkich 10 filarach. Kraje o niskiej ogólnej pozycji przeważnie mają słabe wyniki

⁽³⁾ Służba ds. nauki i wiedzy Komisji Europejskiej <https://ec.europa.eu/jrc/en>

we wszystkich obszarach. W grupie środkowej nie jest widoczny żaden wyraźny trend. Ogólnie rzecz biorąc większe dysproporcje daje się zauważyć pod względem aktywacji i dostosowania umiejętności, niż pod względem ich kształtowania.

Podążając za danymi ESI

Aby dowiedzieć się, co wpływa na wyniki w poszczególnych filarach oraz, co za tym idzie, wynik ogólny, czy to negatywny, czy pozytywny, konieczne jest zejście niżej, na poziom sub-filarów i wskaźników.

Przyjrząwszy się z bliska przypadkowi szwedzkiemu, widzimy stosunkowo niskie wyniki osób korzystających z kształcenia i szkolenia zawodowego VET, nawet w mocnym obszarze kształtowania umiejętności. Okazuje się jednak, że najłagodniejszym punktem jest brak dostosowania umiejętności. Dogłębna analiza filarów dotyczących dostosowania umiejętności w Austrii i Niemczech również może zachęcić do zastanowienia się nad ich wynikami pod względem nietrafionych kwalifikacji.

Jak dowodzą eksperci greccy (zob. ramka 1) warto przeprowadzić analizę przyczyn wyników ESI na wszystkich poziomach, bo posłuży ona do tworzenia polityki opartej na merytorycznych informacjach. W ciągu kilku ostatnich lat Grecja pracowała nad systemem przewidywania pożądaných umiejętności na potrzeby polityki kształcenia i szkoleń. Obecnie również uczestniczy w programie wsparcia realizowanym przez Cedefop w celu poprawy zarządzania umiejętnościami. Wraz z analizą ESI inicjatywy te stanowią bardzo ważny krok na drodze ku lepszemu działaniu systemu umiejętności.

ESI i kontekst: kompletowanie układanki

ESI wskazuje kombinację czynników niezbędnych do poprawy krajowych systemów umiejętności. Jednakże, jak to zawsze bywa ze statystyką, ESI pokazuje nam tylko część obrazu. Wskazówki i odpowiedzi, jakich nam dostarcza, należy umieścić w kontekście konkretnego kraju. Ma to zasadnicze znaczenie dla konstruktywnych porównań, wniosków mających znaczenie dla polityki oraz wzajemnego uczenia się.

RAMKA 1: ESI, NARZĘDZIE WSPIERAJĄCE KSZTAŁTOWANIE POLITYKI

Grupa zainteresowanych podmiotów przeanalizowała wyniki ESI Grecji we wszystkich obszarach w celu sporządzenia propozycji interwencji ze strony polityki. Poniższe przypadki są przykładem wykorzystania informacji z przeprowadzonej analizy.

W zakresie aktywacji umiejętności udało się osiągnąć dobry wynik pod względem braku przedwczesnej rezygnacji z kształcenia i szkoleń. Chociaż może to wiązać się po części z sytuacją na rynku pracy, sytuacja świadczy o mocnym przekonaniu ludzi o korzyściach płynących z edukacji. W związku z tym przewiduje się, że słabsze obszary skorzystają na modernizacji niektórych aspektów systemu edukacji.

Obszar wymagający weryfikacji obejmuje czytanie, matematykę i nauki przyrodnicze. Okazał się on być najłagodniejszym ogniwem wyniku dla obowiązkowej edukacji kraju. Aby zaradzić podstawowym przyczynom tej sytuacji, grupa rozważyła działania zasadnicze: przekształcenie programów nauczania, tak aby wspierały one myślenie krytyczne, wykorzystywanie wiedzy i stosowanie nowych technologii; poświęcenie większej uwagi jakości materiału nauczania; poszerzenie autonomii nauczycieli i wprowadzenie częstych ocen.

Kraj uzyskał stosunkowo dobre wyniki pod względem zaawansowanych umiejętności obsługi komputera. Ten dobry wynik przypisuje się programom kształcenia pomaturalnego/wyższego.

Wysunięto propozycje zaradzenia niskiemu wynikowi w obszarze udziału w kształceniu i szkoleniu zawodowym VET: mocniejszy nacisk na przewidywanie potrzeb w zakresie umiejętności; zaangażowanie pracodawców w zarządzaniu VET; przegląd ofert VET; oraz poprawa jakości informacji i wyciecznych.

Uwaga: Cedefop wspierał prace grupy.

Źródło: Wynik Grecji w europejskim wskaźniku umiejętności: przyczyny i propozycje. Dokument konsultacyjny grupy roboczej ds. Edukacji i Zatrudnienia. Fundacja im. Friedricha Eberta

Wracając do przykładu szwedzkiego i niskiego poziomu uczestnictwa w kształceniu zawodowym, warto wiedzieć, że podjęto już działania w tej kwestii. Ostatnie działania polityki mają na celu podniesienie poziomu uczestnictwa, zwłaszcza poprzez promowanie praktyk i zachęcanie pracodawców do większego zaangażowania w konstruowanie programu.

Również w przypadku chęci zrozumienia, co Republika Czeska robi lepiej, niż inne kraje pod względem dostosowania umiejętności do potrzeb

rynku, należy wziąć pod uwagę kontekst. Sektor wytwórczy tego kraju radzi sobie lepiej, niż średnia UE; dwie trzecie uczniów na etapie kształcenia średniego II drugiego stopnia korzysta ze szkoleń zawodowych, a pracodawcy chętniej zatrudniają osoby posiadające kwalifikacje zawodowe w ich dziedzinie. Dla kontrastu, Wielka Brytania ma na przykład mocny sektor usług, gdzie poziom uregulowania takich przedsięwzięć jest jednym z najniższych. Z powodu częstych zmian nie zawsze jest jasne, jaką wartość i znaczenie mają kwalifikacje zawodowe, a odsetek absolwentów uczelni wyższych jest wyższy, niż w Republice czeskiej. Jeśli dodamy, że brytyjski rynek pracy jest dynamiczny i że wyniki ESI podsumowują sytuację w czterech regionach administracyjnych, od razu widać, że kontekst jest tak samo ważny, jak znak ESI.

Ponieważ ESI pozwala zaobserwować zmiany wyników na przestrzeni lat, nie tylko pomoże państwom członkowskim ocenić, czy podjęte kroki doprowadziły do lepszych wyników; wskaże również,

gdzie konieczne są dalsze działania sprzyjające ciągłemu doskonaleniu systemów umiejętności. Specjalistyczna wiedza dotycząca każdego kraju i dogłębna analiza z wykorzystaniem ram ESI umożliwi państwom członkowskim lepsze zrozumienie sposobu, w jaki działają i ewoluują w czasie ich systemy umiejętności.

Dowiedz się więcej:

<http://www.cedefop.europa.eu/en/visualisations/eu-skills-index>

lub

<http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/indicators/making-skills-work-index3>

Wizualizacje ESI dostępne są we wszystkich krajach UE-28 i pozwalają na wygenerowanie przeglądów danych według filaru i kraju aż do szczegółowego poziomu wskaźnika. Wizualizacjom towarzyszą krótkie zestawienia informacji.

CEDEFOP

Europejskie Centrum Rozwoju
Kształcenia Zawodowego

Nota informacyjna – 9132 PL

Nr kat.: TI-BB-18-005-PL-N

ISBN 978-92-896-2600-2, doi:10.2801/070523

Copyright © Europejskie Centrum Rozwoju Kształcenia Zawodowego (Cedefop), 2018 r

Powielanie jest dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Notatki informacyjne są publikowane w językach angielskim, francuskim, greckim, hiszpańskim, niemieckim, polskim, portugalskim włoskim oraz w języku kraju pełniącego prezydencję UE. Aby otrzymywać je regularnie, należy zarejestrować się na stronie internetowej:

<https://www.cedefop.europa.eu/en/user/register>

I inne notatki informacyjne i publikacje Cedefop są dostępne pod adresem:

<http://www.cedefop.europa.eu/EN/publications.aspx>

P.O. Box 22427, 55102 Thessaloniki, Grecja

Europe 123, Thessaloniki, Grecja

Tel. +30 2310490111, Fax +30 2310490020

Email: info@cedefop.europa.eu

visit our portal www.cedefop.europa.eu